

Prof. Joseph E. Stiglitz

Ekonomide Nobel ödülü bulunan Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Roosevelt Enstitüsü'nde Baş Ekonomisttir. En son çıkan kitabı: The Euro: How a Common Currency Threatens the Future of Europe.

Amerika'nın işçilerine kötü haber

Trump yönetimi Amerika'nın ekonomisi ve işçileri için ne kadar kötüyse iklim değişikliği, insan hakları, basın ve barış ile güvenlik sağlamaya yönelik politikaları başka herkes için de bir o kadar yıkıcı olacak.

Amerika Başkanı seçilen Donald Trump, kabinesini dolduradursun, yönetiminin ekonomik politikasının olası yönü ve etkisi hakkında biz ne öğrendik? Elbette, çok büyük tereddütler hala var. Pek çok diğer alanda olduğu gibi, Trump'ın ekonomik politikaya ilişkin vaatleri ve açıklamaları tutarsızdı. Her zaman diğerlerini yalan söylemekle suçlamak, ekonomik savları ve vaatlerinin pek çoğu ve hatta yönetime ilişkin tüm bakış açısı Nazi Almanyası'nın "büyük yalan" propagandacılarının elinden çıkma gibi duruyor.

Trump, üçüncü çeyrek GSYİH'sinin etkileyici bir hızla yıllık %3,2 oranında büyümesi ve Kasım ayında işsizliğin %4,6 ile ekonominin güçlü bir yükseliş eğilimi gösterdiği bir anda ekonomiyi devralacak. Buna karşılık, Başkan Barack Obama 2009 yılında göreve geldiğinde, George W. Bush'tan derin bir resesyona batan bir ekonomi devralmıştı. Tıpkı Bush gibi, Trump da aşırı uç politikalar uygulamak zorundaymış gibi davranarak, popüler oyu kaybetse de göreve gelecek bir diğer Cumhuriyetçi.

Trump'ın daha yüksek altyapı ve savunma harcamalarına ilişkin vaatlerini yüksek vergi kesintileri ve bütçedeki açık ile halledebilmesinin tek yolu, voodoo ekonomisi diye adlandırılan gelen yöntemden yüksek bir doz kullanmak. Hükümette "fazlalıkların atılmasına" yönelik onlarca yıldır kullanılan yöntem, geriye atılacak pek az şey bıraktı: federal hükümet istihdamı, nüfusa oranlandığında, bir 30 yıl önce Başkan Ronald Reagan yönetimindeki küçük hükümet dönemindekinden daha düşük.

Trump'ın kabinesinde veya danışman olarak hizmet eden bu kadar yüksek sayıdaki eski askeri görevliler ile her ne kadar Trump, Rusya Başkanı Vladimir Putin ile buzları eritip, dünya çapındaki diktatörler ve otoriterlerle gayri resmi bir ittifakın temelini atsa da ABD'nin var olmayan düşmanlara karşı çalışmayan silahlara daha fazla para harcaması muhtemel. Eğer Trump'ın Sağlık Bakanı, Obamacare'in altında yatan hassas dengeleyici eylemi bozmayı başarırsa ya masraflar artacak ya da hizmetler kötüye gidecek çok büyük ihtimalle her ikisi de olacak.

Eğer Trump, temel atmaya hazır projeler seçerse, uzun vadede üretkenlik üzerindeki etkisi asgari olacak. Eğer gerçek altyapıyı seçerse, kısa vadede ekonomik büyüme üzerindeki etkisi asgari olacak. Sonradan etkili olan canlanmaların, son derece dikkatle yönetilmediği sürece, kendine has sorunları var.

Kampanyası esnasında Trump, Amerikan işlerini dışarıya yaptıran yöneticilere karşı sert olacağına söz vermişti. Şimdi ise yaklaşımının işe yaradığının kanıtı olarak, ev ısıtma sistemi ve klima üreticisi Carrier'ın 800 kadar işi benim de memleketim olan Indiana'da tutacağı haberini servis ediyor. Ancak bu anlaşma vergi mükelleflerine 7 milyon dolara mal olurken, Carrier işlerin 1,300'ünü Meksika'ya verecek. Bu, sağlam bir endüstriyel veya ekonomik politika olmamakla birlikte, maaşları artırma veya ülke çapında iyi iş fırsatları yaratmaya da fayda etmeyecek. Bağış peşindeki kurumsal yöneticiler tarafından hükümetin haraca bağlanması için açık bir davet.

Benzer şekilde, altyapı harcamalarındaki artışın vergi kredileriyle elde edilmesi çok büyük ihtimal ve bu da koruma fonlarına yardımcı olurken, Amerika'nın bilançosuna zarar verecek: böyle programların uzun vadeli kayıtları, paraya az değer kattıklarını gösteriyor. Halka olan maliyeti, özellikle de hükümetin neredeyse sıfır faiz oranında borç alabildiği bir dönemde yüksek olacak. Bu özel sektör-kamu ortaklıkları başka yerlerdeki gibiyse, riski hükümet alırken, kar koruma fonlarına gidecek.

Eğer Trump, temel atmaya hazır projeler seçerse, uzun vadede üretkenlik üzerindeki etkisi asgari olacak; eğer gerçek altyapıyı seçerse, kısa vadede ekonomik büyüme üzerindeki etkisi asgari olacak. Sonradan etkili olan canlanmaların, son derece dikkatle yönetilmediği sürece, kendine has sorunları var.

Trump'ın ABD Hazine Bakanı olarak seçtiği, Goldman Sachs ve koruma fonu gazisi Steven Mnuchin, kendi endüstri dalındaki diğerleri gibiyse, işe katacağı uzmanlık, iyi tasarlanmış bir vergi sistemi değil, vergiden kaçmak olacaktır. "İyi" haber, vergi reformu kaçınılmazdı ve Saray Sözcüsü Paul Ryan ve personeli tarafından zenginlere Cumhuriyetçilerin uzun zamandır beklediği daha az yenilikçi, daha çok sermaye dostu bir vergi sistemiyle devralınması muhtemeldi.

"Fırsat eşitliği"

Emlak vergisinin kaldırılmasıyla, Cumhuriyetçiler nihayet uzun zamandır içlerinde ukde olan hanedan zenginlerki yaratma hırslarını, partinin bir zamanlar duyurduğu "fırsat eşitliği" şiarından uzak bir hayal haline getireceklerdi.

Büyük vergi kesintileri ve büyük masrafların artması kaçınılmaz olarak daha büyük bütçe açıklarına neden olur. Bunun

yanına bir de Trump'ın açığı azaltmaya dair vaatleri eklenince, muhtemelen Reagan dönemi tarzındaki sihirli düşünüşü beraberinde gelecektir: tam zıttı onlarca yıldır kanıtlanıyor olsa da bu kez zenginlere yönelik vergi kesintileriyle ekonomiye gelen canlanma o kadar büyük olacak ki, aslında vergi gelirleri artacak.

Bu hikaye, Trump'ın öfkeli, yerinden edilmiş Pas Kuşağı seçmenleri için iyi bitmiyor. Dengesiz bütçe politikaları, ABD federal rezervinin faiz oranlarını daha hızlı normalleştirmesine neden olacak. Bazıları henüz başlangıç aşamasında olan enflasyonu (düşük işsizlik oranı sebebiyle) görüyor; bazıları fazla düşük faiz oranlarının uzun sürmesinin sermaye piyasalarının dengesini bozduğuna inanıyor; bazıları ise "mühimmatını yenilemek" istiyor ki ekonomi tekrar yavaşlarsa, Fed faiz oranlarını düşürebilsin.

Trump, Fed'in faiz oranlarını artırması gerektiğini savundu. Aralık ayının başında normalleşmeye dair ilk adımı atan Fed ise neredeyse muhakkak faizleri artıracak ve Trump da istediğine bin pişman olacak. Parasal daralmanın mali canlanmadan ağır basarak, şu anda yürürlükte olan Obama büyüme hamlesini durdurma ihtimali çok yüksek. Daha yüksek faiz oranları inşaat işlerini kesecek ve doların değerini artıracak ve böylece Trump'ın vadettiğinin tam aksine daha büyük ticari açıklara neden olacak ve daha az üretim işi doğuracaktır. Bu arada da vergi politikaları orta sınıf ve çalışan ailelere çok sınırlı fayda getirecek ve sağlık, eğitim ve sosyal programlarda kesintilerle çok daha büyük zarara yol açacaktır.

Trump'ın milyarder kabinesi, Gucci çantalar ve 10,000 dolar değerindeki Ivanka bileziklerini almaya devam edebilir ama sıradan Amerikalıların geçim gideri belirgin bir derecede artacaktır ve Meksika ve başka yerlerden parçalar gelmezse, üretim işleri daha da azalacaktır.

Elbette birkaç yeni iş oluşturulacaktır; Washington DC'de K Sokağındaki lobicilik dükkanlarında özellikle de Trump, kurutmaya söz verdiği bataklığı tekrar doldururken... Nitekim, Amerika'nın yasal yolsuzluk bataklığı, 1920'lerde Başkan Warren G. Harding yönetiminden beri görmediği bir derinliğe ulaşacak gibi görünüyor. Gerçekten de şu anda ABD ve dünya genelinde her yerde bir hayır var gibi durmuyor. Trump yönetimi, Amerika'nın ekonomisi ve işçileri için ne kadar kötüyse, iklim değişikliği, insan hakları, basın ve barış ile güvenlik sağlamaya yönelik politikaları başka herkes için de bir o kadar yıkıcı olacak.

